Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Valvottu käyttötila huumeita käyttäville

JOHDANTO

Vireilletulo

Valvottu käyttötila huumeita käyttäville (KAA 3/2023 vp): Asia on saapunut valiokuntaan.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:
- lakivaliokunta LaVL 14/2024 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- aloitteen tekijöiden edustaja, kohtaavan työn päällikkö Annuska Dal Maso
- neuvotteleva virkamies Elina Kotovirta, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Sini Nieminen, oikeusministeriö
- poliisiylitarkastaja Sami Nevalainen, sisäministeriö
- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- rikostarkastaja Kimmo Sainio, Helsingin poliisilaitos
- poliisipäällikkö Ilkka Koskimäki, Itä-Uudenmaan poliisilaitos
- poliisitarkastaja Kari Siivo, Poliisihallitus
- professori Kimmo Nuotio, Helsingin yliopisto
- erityisasiantuntija Sanna Kailanto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- asumis-, kriisi- ja päihdepalvelun johtaja Mikko Tamminen, Helsingin kaupunki, Symppis
- ylilääkäri, linjajohtaja Markku Kuisma, HUS-yhtymä
- ylilääkäri Kaisa Kuurne, HUS-yhtymä, Riippuvuuspsykiatrian poliklinikka, Psykiatriakeskus
- Manager Rasmus Christiansen, The Men's Home
- Psychiatric nurse Christina Livgard, The municipality of Oslo
- suunnittelija Jenny Kaasinen-Wickman, A-klinikkasäätiö sr
- projektipäällikkö Robert Koski, Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr
- nuorten palveluiden päällikkö Päivi Malmivaara, Sininauhasäätiö
- yksikön päällikkö Kim Kannussaari, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
- professori Kimmo Grönlund, Kansalaisparlamentti
- professori Kaisa Herne, Kansalaisparlamentti
- kehittämisjohtaja Jussi Salo, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- terveyspolitiikan asiantuntija Lauri Vuorenkoski, Suomen Lääkäriliitto ry
- työvoimapoliittinen asiantuntija Mervi Flinkman, Tehy ry
- Ex-senator Vernon White

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Helsingin kaupunki
- Kymenlaakson hyvinvointialue
- Lahden kaupunki
- Pirkanmaan hyvinvointialue
- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
- Päijät-Hämeen hyvinvointialue
- Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

KANSALAISALOITE

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että lainvalmistelu huumausaineiden käyttötilakokeilun mahdollistamiseksi käynnistetään mahdollisimman pian. Huumeiden käyttötilat ovat valvottuja tiloja, joissa sallitaan huumausaineiden käyttö puhtaissa ja valvotuissa olosuhteissa. Huumausaineiden hallussapitoa ja käyttöä koskevien kriminalisointien on katsottu estävän käyttötilojen kokeilun ja vakiinnuttamisen Suomessa. Aloitteen mukaan valmisteltavassa lainsäädännössä tulisi rikosoikeudellisen sääntelyn yhteydessä ja sen ohella ottaa huomioon myös henkilökunnan oikeudet ja velvollisuudet.

Valtioneuvoston huumausainepoliittisen periaatepäätöksen tavoitteena on lisätä matalan kynnyksen palveluita ja niiden saatavuutta. Aloitteen mukaan useat tutkimukset ja selvitystyöt niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla tukevat näkemystä, jonka mukaan valvotut käyttötilat tuovat hyötyjä pistämällä huumeita käyttäville. Lisäksi tuodaan esiin, että tutkimusten mukaan valvotut käyttötilat vähentävät häiriöitä julkisissa tiloissa ja pistovälineistä aiheutuvia ympäristöhaittoja. Tutkimusnäytön mukaan käyttötilat eivät myöskään lisää huumeiden pistämistä, huumekauppaa tai rikollisuutta lähiympäristössä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Huumeiden käyttötilat ovat palvelumuoto, joissa huumeiden käyttäjät voivat käyttää laittomia päihteitä terveydenhuollon työntekijän valvonnassa ja vähemmän haitallisesti kuin kadulla ja muissa valvomattomissa tiloissa. Niissä myös ohjataan huumeiden käyttäjiä vähemmän haitallisiin käyttötapoihin ja annetaan puhtaita pistosvälineitä, jolloin pistovälineiden yhteiskäytöstä johtuva infektioiden (etenkin HIV ja hepatiitti C) leviäminen vähenee. Terveydenhuollon henkilökunta on välittömästi saatavilla, jos yliannostuksia tapahtuu

(2) Ensimmäinen huumeiden käyttötila perustettiin Sveitsin Berniin jo lähes 40 vuotta sitten vuonna 1986. Tällä hetkellä Euroopassa käyttötiloja on yhteensä noin 100, ainakin 12 maassa: Hollannissa, Saksassa, Espanjassa, Tanskassa, Kreikassa, Ranskassa, Norjassa, Islannissa, Belgiassa, Portugalissa, Luxemburgissa ja Sveitsissä. Euroopan ulkopuolella käyttötiloja on ainakin Australiassa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa.

(3) Lakivaliokunta on lausunnossaan (LaVL 14/2024 vp) käsitellyt käyttötilojen perustamista toimialansa mukaisesti rikosoikeudellisen sääntelyn näkökulmasta. Huumausaineiden käyttötiloista ei ole Suomessa nykyisin sääntelyä. Voimassa oleva sääntely myös estää käyttötilojen perustamisen. Huumausaineiden hallussapito ja käyttö on huumausainelain (373/2008) 5 §:n 1 momenttiin sisältyvän yleiskiellon mukaan kielletty. Kiellosta voidaan kuitenkin lainkohdan mukaan poiketa lääkinnällisissä, tutkimuksellisissa ja valvonnallisissa sekä teollisen käytön tarkoituksissa siten kuin niistä erikseen huumausainelaissa tai muualla laissa säädetään.

(4) Rikoslain (39/1889) mukaan huumausaineiden käyttö ja hallussapito ovat rangaistavia tekoja. Rangaistavuudesta säädetään rikoslain 50 luvussa. Lisäksi rikokseen sovelletaan yleisiä avunantoa ja yllytystä koskevia rikoslain 5 luvun säännöksiä. Rikoslain 50 luvussa säädetään myös toimenpiteistä luopumisesta. Luvun 7 §:n mukaan huumausaineen käytöstä ja huumausaineen käyttöön liittyvästä muusta samassa luvussa säädetystä rikoksesta voidaan, sen lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa tai tässä laissa säädetään, jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos epäiltyä rikosta tai rikosta on huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Syyte voidaan myös jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikoksesta epäilty tai tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon.

(5) Esitutkinta puolestaan saadaan esitutkintalain 3 luvun 9 §:n mukaan jättää toimittamatta tai jo aloitettu esitutkinta lopettaa sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä. Lisäksi esitutkintalain 10 luvun 3 §:n mukaan poliisi tai tutkinnanjohtajana toimiessaan syyttäjä voi antaa rikoksesta epäiltynä olleelle suullisen tai kirjallisen huomautuksen, jos esitutkinta lopetetaan 3 luvun 9 §:n nojalla.

(6) Lakivaliokunta on lausunnossaan (s. 3—6) käsitellyt käyttötiloja myös EU-oikeuden ja kansainvälisen oikeuden näkökulmasta sekä tarkastellut muiden maiden käyttötiloja koskevia sääntelyratkaisuja. Lausunnon mukaan kansainväliset huumausaineyleissopimukset tai kansainväliset huumausaineyleissopimukset tai EU-lainsäädäntö eivät muodosta estettä huumausaineiden käyttöhuonekokeilulle.

(7) Lakivaliokunta ei lausunnossaan (s. 2) ota kantaa siihen, tulisiko kansalaisaloitteessa ehdotettua lainvalmistelua huumausaineiden käyttötilojen kokeilemiseksi käynnistää, koska ehdotus liittyy pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon alaan. Lausunnon (s. 8) mukaan Suomen huumausainepolitiikka on pitkään perustunut huumeiden käytön ja hallussapidon laajaan kieltoon ja rangaistavuuteen. Toisaalta on myös ymmärretty tarve tuki- ja hoitotoimenpiteille, ja korostettu sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteiden ensisijaisuutta. Lausunnon (s. 8) mukaan kansalaisaloitteessa ehdotettu käyttötilakokeilu

edellyttää huolellista pohdintaa suhteessa siihen, että huumausaineiden käyttö ja hallussapito on huumausainelain 5 §:n 1 momentin mukaan kielletty ja rikoslain 50 luvussa säädetyn mukaisesti rangaistavaa.

Valvottujen käyttötilojen tavoitteet, hyödyt ja riskit

(8) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan käyttötilojen ensisijainen tavoite olisi estää huumeiden käytön aiheuttamia yliannostuskuolemia, vähentää kuolleisuutta, ehkäistä veriteitse tarttuvien tautien leviämistä, epähygieenisestä pistämisestä aiheutuvia vaikeita komplikaatioita ja tästä erikoissairaanhoidolle koituvaa taakkaa sekä pienentää yleistä sairastavuutta.

(9) Toinen tavoite on huumeita käyttävien ihmisten ohjaaminen päihdehoitoon, muihin haittoja vähentäviin palveluihin sekä yleisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Käyttötiloihin hakeutumalla huumeita käyttävät ihmiset saisivat myös sosiaalista tukea, ja mahdollisuuden rakentaa luottamuksellisia suhteita sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa, mikä osaltaan vähentäisi huumeiden käyttöön liittyvää häpeäleimaa ja edistäisi huumeita käyttävien ihmisten integroitumista yhteiskuntaan. Käyttötiloilla voisi näin ollen olla huumeiden käyttäjien elämän laatua parantavia vaikutuksia.

(10) Käyttötilojen tarkoituksena on tavoittaa etenkin vakavasti syrjäytyneitä suonensisäisiä huumeita käyttäviä ihmisiä ja ohjata heitä muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä päihdehoidon piiriin. Käyttötilat täydentävät muita huumehaittoja vähentäviä palveluja, ja niillä voi olla myönteisiä vaikutuksia suonensisäisesti huumeita käyttävien terveyteen ja turvallisuuteen.

(11) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan käyttötilojen hyödyistä on kertynyt kansainvälistä näyttöä muun muassa tartuntatautien, pistosinfektioiden ja yliannostusten ehkäisyssä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2022 julkaiseman selvitysraportin mukaan käyttötilat tavoittavat syrjäytyneimpiä pistämällä huumeita käyttäviä, kannustavat turvalliseen pistämisympäristöön, parantavat mahdollisuutta päästä perusterveydenhuoltoon ja päihdehoitoon sekä vähentävät yliannostusten esiintymistiheyttä. Pitkittäistutkimuksessa on havaittu, että viikoittainen valvottujen käyttötilojen käyttö oli yhteydessä matalampaan kokonaiskuolleisuuteen huumeita pistävillä henkilöillä. (Huumausainepolitiikan vaikuttavat keinot, sovellettavuus Suomeen ja suositukset. THL:n selvitysraportti 2020).

(12) Huumeiden käyttöön liittyvät komplikaatiot ja yliannostukset kuormittavat erityisesti ensihoitoa, päivystystä ja erikoissairaanhoitoa. Yhden vakavan pistosinfektion hoidon kustannukset erikoissairaanhoidossa ovat selvityksen mukaan vähintään 10 000 euroa. Tämän lisäksi sairaalajakson jälkeen tarvitaan usein mahdollisesti pidempiaikaista haavanhoitoa ja kuntoutusta. Yhden hiv-tartunnan hoidon hinta yhteiskunnalle on noin 550 000 euroa. Suomessa erityisesti C-hepatiitin esiintyvyys pistämällä huumausaineita käyttävien ihmisten keskuudessa on poikkeuksellisen yleistä kansainvälistä vertailuissa

tarkasteltuna. Hoitamattomana C-hepatiitti johtaa maksakirroosiin ja maksasyöpään. Pääkaupunkiseudulla huumeiden käyttäjien keskuudessa on levinnyt myös B-hepatiittivirusta ja viime vuosina uusia akuutteja B-hepatiittivirustartuntoja on ollut moninkertainen määrä aiempiin vuosiin verrattuna. Noin puolet veriviljelyissä todettavista MRSA-bakteereista liittyy HUS-alueella huumeidenkäyttöön. MRSA-bakteeri aiheuttaa vaikeita yleisinfektioita, sekä hankalasti hoidettavia iho- ja pistopaikan infektioita.

(13) Erikoissairaanhoitoa kuormittavat erityisesti huumeiden pistoskäyttöön liittyvät vakavat, hoitamattomina henkeä uhkaavat infektiot, kuten endokardiitti eli sydämen sisärakenteiden tulehdus. Nämä vakavat infektiot vaativat pitkän, useita viikkoja kestävän sairaalahoidon usein erikoissairaanhoidossa, ja endokardiitin vaurioittamat sydänläpät saattavat vaatia leikkaushoitoa.

(14) Käyttötiloissa olisi mahdollista tarjota kohdennettuja sosiaali- ja terveysalan palveluja kaikkein heikoimmassa asemassa oleville mielenterveys- ja päihdesairauksista kärsiville ihmisille, jotka elävät usein katuympäristössä. Samalla voisi tehostaa hoitoon ohjausta muihin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin sekä päihdehoitoon, kuten vieroitukseen, kuntoutukseen ja opioidikorvaushoitoon. Käyttötilat eivät kuitenkaan yksinään ratkaise ongelmaa, jos samanaikaisesti hoitopaikkoja ei yksinkertaisesti ole tai hoitojärjestelmä ei muusta syystä toimi.

(15) Käyttötilojen hyötyjen lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on nostettu esille myös lakivaliokunnan lausunnossakin tunnistettuja käyttötiloihin liittyviä haittapuolia ja riskejä. Valiokunta yhtyy useisiin lakivaliokunnan lausunnossa esille nostettuihin huoliin. Lakivaliokunnan lausunnon mukaan käyttötilakokeilun mahdollistaminen edellyttää laaja-alaista sääntelyä useista muistakin seikoista, kuten toiminnan tavoitteista, sisällöstä, kohderyhmästä, sallituista päihteistä, henkilökunnan ja asiakkaiden oikeuksista ja velvollisuuksista sekä turvallisuuteen ja valvontaan liittyvistä kysymyksistä. Huomioitava on erityisesti perusoikeuksien, kuten yhdenvertaisuuden, asettamat reunaehdot. Myös käyttöhuonekokeilun järjestämistapaa tulee pohtia. Oman toimialansa näkökulmasta lakivaliokunta toteaa, että kokeilulainsäädäntö on perusteltua sijoittaa muualle kuin rikoslakiin, koska rikoslakiin on lähtökohtaisesti perustelua tehdä vain pysyviksi tarkoitettuja muutoksia. Rangaistavuudesta ei ole lähtökohtaisesti perusteltua tehdä myöskään alueellisia kokeiluja.

(16) Käyttötilojen ei arvioida Suomessa juurikaan estävän yliannostuksesta johtuvia kuolemia, koska Suomessa huumeiden käyttöprofiili on erilainen muihin maihin verrattuna. Myrkytyskuolemia aiheuttaa eniten pitkävaikutteisten ja keskushermostoa lamaavien huumausaineiden samanaikainen käyttö, jossa vaarallinen myrkytystila tapahtuu vasta useita tunteja käyttämisen jälkeen. Suomessa yliannostuksista johtuvien kuolemien suora estäminen ei siten voisi olla käyttötilatoiminnan päätavoite, mutta tilanne voi kuitenkin muuttua, jos myös Suomeen leviää vahvoja synteettisiä opioideja.

(17) Käyttötilojen riskinä on pidetty huumeiden käytön, kysynnän ja siten myös huumekaupan lisääntymistä käyttötilojen läheisyydessä. Esille on myös tuotu, että käyttötilojen perustaminen voidaan myös tulkita viestiksi siitä, että huumausaineiden käyttöön suhtaudutaan aiempaa sallivammin, mikä voi lisätä huumausaineiden käyttöä ja kysyntää. Tämä voi osaltaan lisätä häiriöitä alueella, vaikka huumekauppa ja huumeiden käyttö on jo nykyään keskittynyt etenkin tietyille kaupunkialueille. Käyttötilan mahdollisia lieveilmiöitä voivat saadun selvityksen mukaan olla lisäksi meteli, roskaaminen, järjestyshäiriöt ja omaisuusrikokset.

(18) Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu esille, että käyttötilojen vaikutus yleiseen järjestykseen ei ole positiivinen, vaan alueella saattaa tapahtua myös aivan päinvastaista kehitystä. Tästä on nähty esimerkkejä pääkaupunkiseudulla ja muualla Suomessa. Vuonna 2019 Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan teettämässä selvitystyössä todetaan, että ”käyttötilan mahdollisia lieveilmiötä voivat olla muun muassa huumekaupan lisääntyminen, huumeidenkäyttäjien kerääntyminen alueelle, meteli, roskaaminen, järjestyshäiriöt ja omaisuusrikokset, kuten polkupyörävarkaudet tai näpistely.” *(Valvotun huumeidenkäyttötilan selvitysryhmä, selvitystyö 2019, s.11, Helsingin kaupunki sosiaali- ja terveystoimiala)*.

(19) Aloitteessa on todettu, että useat tutkimukset tukevat näkemystä käyttötilojen hyödyllisyydestä. Poliisihallituksen lausunnon mukaan maailmalta ja erityisesti Yhdysvalloista on kuitenkin täysin päinvastaisia kokemuksia huumausaineiden käytön vapauttamisesta, esimerkiksi Oregonin osavaltiossa. Edelleen poliisihallituksen lausunnon mukaan monessa yhteydessä on viitattu muun muassa Portugalin huumeongelman ratkaisemiseen yli 20 vuotta sitten, mutta vastaavaa heroiini- ja erityisesti terveysongelmaa ei ole kuitenkaan Suomessa koskaan ollut. Portugalin tiukasta hoitoonohjausjärjestelmästä, hallinnollisista sanktioista ja käyttötiloista huolimatta huumausaineiden käytön on havaittu lisääntyneen viime vuosina ja esimerkiksi kannabiksen käyttäminen on yleistä alaikäisten ja nuorten keskuudessa, vaikka huumekuolemat ovatkin vähentyneet. Lisäksi Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen (EMCDDA) mukaan huumeiden hallussapito henkilökohtaiseen käyttöön pitäisi olla rikos käytön estämiseksi, ja useimmat maat määräävätkin siitä vankeusrangaistuksen.

Johtopäätökset

(20) Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää alussa todettuja käyttötiloilla tavoiteltuja hyötyjä sosiaali- ja terveyspoliittisesti sinänsä tavoiteltavina. Käyttötilakokeilun tavoitteet ja perustelut olisivat ensisijaisesti sosiaali- ja terveyspoliittiset, eikä valiokunnan mielestä rikosoikeudellisen sääntelyn sinänsä tule estää huumeriippuvaisten käyttäjien palvelujen kehittämistä. Suomessa on jo pitkään ymmärretty tarve toimivalle hoito- ja kuntoutuspalveluiden järjestelmälle sekä korostettu sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteiden ensisijaisuutta huumausainepolitiikassa. Viime kädessä kyse on siitä, ettei

nykyisistä lainsäädäntöratkaisuista saa johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn.

(21) Käyttöhuoneissa ei kuitenkaan ole pelkästään kyse sosiaali- ja terveyspoliittisesta tai sääntelyteknisestä asiasta, vaan periaatteellisesti ja käytännön kannalta erittäin merkittävästä kysymyksestä. Suomen huumausainepolitiikka on pitkään perustunut huumeiden käytön ja hallussapidon laajaan kieltoon ja rangaistavuuteen. Jo itse kokeilulainsäädännön toteuttamiseen liittyy useita kysymyksiä, jotka edellyttävät huolellista punnintaa. Käyttöhuonekokeilu edellyttäisi valiokunnan näkemyksen mukaan myös sellaisen laajemman kansalaiskeskustelun ja yhteiskunnallisen eettisen arvioinnin kynnyksen täyttymistä, joka valiokunnan näkemyksen mukaan ei ole vielä täyttynyt.

(22) Valiokunta painottaa, että huumeiden kokeilu ja käyttö alkavat usein alaikäisenä ja alaikäiset kärsivät huumeidenkäytön aiheuttamista terveyshaitoista. Onnettomuustutkinta-keskuksen nuorten tapaturmaisista huumekuolemista vuonna 2023 tekemän selvityksen (T2023-S1 Nuorten tapaturmaiset huumekuolemat vuonna 2023) mukaan huumeita käyttäville nuorille suunnatut palvelut eivät nykymuodossaan vastaa heidän palvelutarpeisiinsa. Palvelujärjestelmässä ei ole selkeitä toimintamalleja ohjata nuoria palveluihin eivätkä he saa oikea-aikaisesti tarvitsemaansa apua. Myöskään poliisin tekemälle hoitoonohjaukselle ei ole kansallisesti yhtenäistä ja nuorta tukevaa toimintamallia tai palvelupolkua. Valiokunta pitää välttämättömänä, että huumeita käyttävien alaikäisten ja nuorten hoitokäytäntöjen, lääkehoidon, hoitoonohjausjärjestelmän, palvelukokonaisuuden ja palveluketjujen ongelmiin etsitään ratkaisuja käyttötilakokeilusta riippumatta onnettomuustutkintakeskuksen selvityksen suositusten pohjalta.

(23) Onnettomuustutkintakeskuksen raportissa ei suositeltu käyttöhuoneita, mutta sen sijaan raportissa korostettiin esimerkiksi lastensuojelun kehittämistä. Lastensuojelun kokonaisuudistus onkin kirjattu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan. Valiokunta myös huomauttaa, että nuorista huumeiden käyttöön kuolleista alle prosentti oli ollut kuollessaan tai viimeisen elinvuotensa aikana korvaushoidossa. Yli 25-vuotiaista korvaushoidossa oli ollut 13 prosenttia (THL ja Helsingin yliopisto tutkimus). Tämä tukee johtopäätöstä, että hoitoon pääsyyn liittyvät ongelmat ovat ainakin osasyy nuorten huumekuolemiin.

(24) Sosiaali- ja terveyspoliittisesta näkökulmasta on valiokunnan mielestä myös huomioitava, että hyvinvointialueet ovat aloittaneet toimintansa 1.1.2023. Mielenterveys- ja päihdelainsäädäntö uudistui samaan aikaan. Mielenterveyden hoidosta, päihde- ja riippuvuushoidosta sekä sosiaalihuollon mielenterveys- ja päihdetyöstä säädetään nyt ensisijaisesti terveydenhuoltolaissa ja sosiaalihuoltolaissa. Uudistuksen tavoitteena on parantaa mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta, laatua ja tarpeen mukaisuutta sekä vahvistaa asiakkaan oikeuksia saada yhdenvertaisesti tarvitsemiaan palveluja kaikissa ikäryhmissä. Muutoksilla tavoitellaan muun muassa kiireelliseen

päihdehoitoon pääsyn sekä kiireettömään laitoshoitoon pääsyn paranemista. Hyvinvointialueille varattiin myös uudistuksen toteuttamiseen tarvittava rahoitus.

(25) Ottaen huomioon viime aikoina toteutettu hallinnon, palvelulainsäädännön sekä toiminnan muutokset, valiokunta ei pidä nyt perusteltuna periaatteellisesti merkittävien muutosten tekemistä Suomen huumausainepolitiikkaan. Huumeiden käyttöön ja huumehaittojen ehkäisyyn voidaan vaikuttaa kehittämällä olemassa olevia palvelurakenteita asiakaslähtöisemmiksi ja helpommin saavutettaviksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että päihdesairauksista kärsiville on tarjolla matalan kynnyksen helposti saavutettavia palveluja, jossa on mahdollisuus esim. Terveysneuvontaan, puhtaiden neulojen vaihtoon, hoitoonohjaukseen ja mahdollisuuksien mukaan myös sairaanhoidollisiin palveluihin. Erityisesti nuorten ja lasten palveluita vahvistamalla voidaan ennaltaehkäistä huumeongelmien kärjistymistä. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on tältä osin priorisoitu esimerkiksi terapiatakuun ja lastensuojelun kehittämistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että päihdepolitiikan kehittämistyötä jatketaan, erityisesti mielenterveyspalveluiden ja päihdepalveluiden yhteistoiminnan vahvistamisen osalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus: Eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen KAA 3/2023 vp sisältyvän ehdotuksen lainvalmisteluun ryhtymisestä.